

Ana Geršak



Feri Lainšček: *Jadrnica*.

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.

Po eksperimentalnem romanu v verzih se Lainšček znova podaja na nje-mu še kako domač prozni teren. *Jadrnici* se pozna izkušena pisateljska roka. Roman je spretno napisan, do neke mere tudi vsečen, ne izkoristi pa vseh zastavljenih potencialov – kot bi avtorju manjkalo “občutka za veter”, če izraz razumemo kot sposobnost, da iz trenutnih razmer potegneš najboljše. Kakor naslovni junak *Jadrnica*, čigar življenjska filozofija je prav obračanje po vetru.

V ospredju pripovedovalčevega zanimanja je Nana, neprilagodljivo in samosvoje dekle, o kateri se sprva šušlja, nato pa naravnost pove, da je “duševni bolnik”, čeprav se to stanje z ničimer ne potrdi. “Že dolgo ve, da je bela vrana”, a je to, kot kaže, ne moti preveč. Bolj se zaradi Nanine “lunine sence” vznemirja njena mati Olga. Slednja se predstavlja skozi hčerino perspektivo, zato ne preseneča, da se nanjo lepijo izrazito negativne konotacije, na primer da je hladna malomeščanka, nezmožna pristnih čustev, obremenjena z zunanjim videzom, za nameček pa še dedinja presneto premožne družine Wrangler. “Edino denarja ji sicer v življenju ni manjkalo”, pravi pripovedovalec za Nano. Denar pač ne osrečuje in ne rešuje pred smrtjo. Nanin oče Marko je umrl mlad, nepojasnjene smrti, za katero hčerka povsem zavedno krivi Olgo. Nekomu se je vendarle treba upreti, in če ni očeta, ki bi na simbolni ravni predstavljal samovoljo oblasti, je za takšno funkcijo dovolj dobra tudi mati. Nadomestek pa se ne posreči povsem, saj Olga kljub vsem prizadevanjem personalnega pripovedovalca, ki slika svet skozi Nanine oči, ne izpolnjuje vestno vloge odtujene ženske. Nanino upornišstvo nima prave motivacije in prej spominja na najstniško upiranje zaradi upiranja samega – kar bi bilo povsem razumljivo, če bi bila junakinja zares najstnica. Toda Nani pripovedovalec pripiše petindvajset let, in čeprav bi njeno otročjost lahko brali kot kritiko infantilnosti sodobne mladine, v romanu za to ni prave

podlage. Nana je označena kot nekdo, ki hrepeni po presežku, po tistem nedosegljivem, po svobodi in ljubezni, njeno uporništvu pa pripovedovalec predstavi kot vrednoto nasproti zategnjeni malomeščanski družbi. Antagonističnemu vzdušju je prilagojen tudi opis atmosfere. Zgodba se odvija v mestu "sprijaznjenih osebkov", kjer le še "obrazi na starih orumenelih fotografijah in njihovi ujeti trenutki" pričajo o nekdanji sreči. "Skratka, slutiti je izgubljeni ideal", torej vdajo pred življenjem. A Nana se (še) noče predati.

Nič čudnega, da jo pritegne figura starejšega mestnega potepuha Jadrnice, človeka "z občutkom za veter", ene tistih za Lainščka tako prepoznavnih zmuzljivih, dvoumnih identitet, ki s polnokrvno prezenco v zgodbo vnašajo elemente komičnega, tragičnega in magičnega obenem. Jadrnici seveda ni ime Jadrnica (kakor tudi Nani ni zares ime Nana), po potrebi je Buda, običajno pa nemara kar Baligač. Lahko bi mu rekli tudi Filozof ali Zapeljivec, saj kar niza njuejdževske cvetke, kot bi bil na šnelkurzu pri Coelho. Ali pri Sokratu: "Ko bom nekoč odšel, bodo za mano ostale samo besede. To pa je k sreči povsem neobstoja in neškodljiva sled." Kar seveda ni res – Nana se ujame prav na besede, ki jih z mehkim glasom izreka Jadrnica, in na ustvarjeno iluzijo, da je končno našla človeka, ki jo razume in kljub vsemu (toda zares – čemu?) sprejema. On se je uprl, njej se je uprlo. Jadrnica uteleša Nanino željo po svobodi, po uporništvu brez razloga, veselje do življenja, pristnost, skratka vse, kar ji, kakor misli, manjka. Pripovedovalec začne Nanino idealizirano podobo hitro rahljati in treba je reči, da je v argumentih, ki jih Jadrnica navede za žicanje kruha, nekaj sumljivo neprijetnega. Toda za zgodbo je pomembno, da Nana vsaj še nekaj časa verjame vanj. Scene njunega skupnega postopanja po ulicah, pitje lesne šmarnice, "ubijalke spominov", in bivanje v opuščenem objektu na robu mesta so zelo plastično opisane in najboljši del romana.

Prav pri opisih pa se izriše neskladje med pripovedovalčevo vizijo junakinje, njenim nastopom ter preostalimi liki, predvsem Jadrnico, saj ob njem in njegovem pajdašu Jopiju Nana kar zbledi. Pravi junak *Jadrnice* postaja Jadrnica, tudi zato, ker je neprimerno bolj večplasten. Lik Nane je bil, kot kaže, le izgovor za njegov razmah. Avtor njuno zgodbo povezuje z vzporejanjem biografij: čustveno ohromela mati samohranilka, vsesplošno nezadovoljstvo, želja po drugačnem življenju. Čutiti je, da je bila odločitev za brezdomstvo prenačljiva, saj nobeden od njiju ni odraščal v ekstremnih razmerah, čeprav jih pripovedovalec želi slikati kot takšne. Nanin pobeg je bolj kot ne muha razvajene frajle, ki ima v življenju vsega preveč, tudi (dolg)časa. Pravzaprav je ena od težav romana ta, da se liki še preveč dobro razumejo ali vsaj intuitivno dojemajo in so sami

sebi najboljši (psiho?)analitiki – tudi takrat, ko so na delu zahrbtni grški kompleksi ali lažne identitete, to pa pušča med branjem okus ploskosti. V *Jadrnici* je vsem jasno, da imajo težave z odgovornostjo, čeprav njeno pomanjkanje še ni duševna bolezen, o kateri je bilo govora na začetku. Niti ni Nanina “temna skrivnost”. V roman se posledično vključi zgodba iz dni slovenskega osamosvajanja. Kar se je sprva zdelo kot nedolžna epizoda med očetom in hčerko, je predstavljeno kot romaneskna in s tem Nanina motivacija. Rezultat takšne *ad hoc* rešitve pa ne izpolni pričakovanj, ki jih je od začetka podžigal pripovedovalec. S tem ko se fokus romana premakne na mračno preteklost njenih staršev, je Nana odrešena bremena nosilke skrivnosti. Ta postane skupna družinska last, kar pa ne pojasni vseh tistih namigov na Nanino “čudaštvo”. “Končno je prestopila mejo in ve, da so odgovori drugje” – že, že, a katero mejo? “Razumel bo, da ni le ena tistih prismuknjenih, ki jih nenehno nekaj vleče dol, ampak se je dna že dotaknila” – toda s čim? Kaj je Nana storila tako ekscesnega, da je “prestopila mejo” in se “dna že dotaknila”, da ji ni več pomoči, ne bomo nikdar izvedeli, čeprav je pripovedovalec ves čas ustvarjal vtis, da bo prav to srž pripovedi. Avtor niše ni izkoristil.

Summa summarum bi Lainšček za takšen roman težko našel boljši naslov. *Jadrnica* morda res ni največ, kar zmore pisatelj njegovega kova, je pa lagodno, berljivo delo, ki ga lahko, če pristanemo na vse njegove narativne konvencije, beremo kot dober mladinski roman. Ne glede na to, da delu manjka nekaj “občutka za veter”, Feriju Lainščku še vedno ostaja občutek za pisanje.